

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**OTANTİK İCRA GELENEĞİNE GÖRE
ERZURUMLU RACİ ALKIR'IN SESLENDİRDİĞİ BEŞ
EZGİNİN TINLADIĞI ANAHTAR ÜZERİNDE DİKTE
VE KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ümit BAYKARA**

**Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Müslüm AKDEMİR**

İstanbul – 2015

ÖNSÖZ

Türk Halk Müziği, kıymetli birçok üstad sayesinde, kültürel miras olarak günümüze ulaşmıştır. Birçok milletin iç içe yaşadığı bu coğrafyada oluşan müzik hazinesi şüphesiz gün geçtikçe gelişerek gelecek nesillere aktarılacaktır. Günümüzde Türk Halk Müziği alanında yapılan akademik çalışmalar bunun en güzel örnekleridir.

Yazılı belgeler oluşturmak için yıllarını veren, Rauf Yekta, Yusuf Ziya, Ekrem Besim, Ferruh Arsunar, Muhittin Sadak, Mahmut Ragıp, Muzaffer Sarısözen, Halil Bedii Yönetken, Ferit Alnar, Ulvi Cemal Erkin, Cevat Memduh Alkar, Necil Kazım Akses, Ahmet Borcaklı, İlhan Başgöz, Cemender Aslanoğlu başta olmak üzere cumhuriyetin henüz başlarında bu önemli görevi üstlenen değerli müzik adamlarına teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamda yapılmış olan derleme çalışmalarına değinerek, bugüne kadar öğrendiklerimi daha doğruya ulaşabilmek için kullanacağım. Bu konuda yardımlarını esirgemeyen pek kıymetli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Müslüm Akdemir'e, fikirlerine başvurduğum çok değerli hocalarım Prof. Şenel Önalı ve Öğr. Gör. Yücel Paşmakçı'ya, fikirlerini paylaşarak çalışmama yön veren değerli ses sanatçısı Lütfü Ortakale'ye, desteklerini esirgemeyen Vahit Alkır'a, Harun Kırantay'a, Akın Özkan'a, Sadık Eren Taştekin'e, Nizamettin Günay'a, çalışmamın Erzurum safhasında destek olan Orhan Erad ve Sinan Baykara'ya, son olarak özverili yardımlarından dolayı değerli meslektaşım Ercan Sönmez'e teşekkür ederim.

İstanbul, 2015

Ümit BAYKARA

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KISALTMALAR LİSTESİ	II
ŞEKİL LİSTESİ	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
1. GİRİŞ.....	1
2.İKİNCİ BÖLÜM	8
2.1.Hayatı ve Sanatçı Kişiliği	8
2.2. Eserleri.....	9
2.2.1.Kırık Havalar	9
2.2.2.Uzun Havalar	10
2.3.Tavır ve Üslubu	10
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	12
3.1.Tutam Yar Elinden Tutam	13
3.2.Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyley	20
3.3.Kadem Bastı Gönül Tahtına Sultanım Sefa Geldin	24
3.4.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin	28
3.5.Dün Gece Yar Hanesinde Yastığım Bir Taş İdi	35
4. SONUÇ.....	40
5. KAYNAKLAR.....	41
6. EKLER	42
7. ÖZGEÇMİŞ.....	48

KISALTMALAR

T.R.T.	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
T.H.M.	: Türk Halk Müziği
Bkz.	: Bakınız
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
Yrd. Doç. Dr.	: Yardımcı Doçent Doktor
Prof.	: Profesör
MİFAD	: Milas Folklor Araştırma Derneği
TV	: Televizyon
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil.1.1.Normal bas seslerde ses sahası.....	4
Şekil.1.2.Normal bariton seslerde ses sahası.....	4
Şekil.1.3.Normal tenor seslerde ses sahası'nın Fa anahtarındaki şekli	4
Şekil.1.4.Normal tenor seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli	4
Şekil.1.5.Normal alto seslerde ses sahası	4
Şekil.1.6.Normal mezzo soprano seslerde ses sahası	5
Şekil.1.7.Normal soprano seslerde ses sahası	5
Şekil.1.8.Kaliteli bas seslerde ses sahası	5
Şekil.1.9.Kaliteli bariton seslerde ses sahası	5
Şekil.1.10.Kaliteli tenor seslerde ses sahası'nın Fa anahtarındaki şekli.....	6
Şekil.1.11.Kaliteli tenor seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli	6
Şekil.1.12.Kaliteli alto seslerde ses sahası	6
Şekil.1.13.Kaliteli mezzo soprano seslerde ses sahası	6
Şekil.1.14.Kaliteli soprano seslerde ses sahası.....	7
Şekil.3.1.1.Tutam Yar Elinden Tutam TRT notası'na göre dizi ve arızalar	12
Şekil.3.1.2.Tutam Yar Elinden Tutam eserinde ölçümlerimize göre dizi ve arızalar	13
Şekil.3.1.3.Tutam Yar Elinden TRT notası.....	15
Şekil.3.1.4."Tutam Yar Elinden" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık	16
Şekil.3.1.5."Tutam Yar Elinden" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2.....	17
Şekil.3.1.6."Tutam Yar Elinden" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 3.....	18
Şekil.3.1.6."Tutam Yar Elinden" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 4.....	19
Şekil.3.2.1.Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyler TRT notası'na göre dizi ve arızalar.....	20
Şekil.3.2.2. Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyler eserinde ölçümlerimize göre dizi ve arızalar	20
Şekil.3.2.3.Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyler TRT notası	21
Şekil.3.2.4."Seyreyle Güzel" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık	22
Şekil.3.2.5."Seyreyle Güzel" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2	23
Şekil.3.3.1.Kadem Bastı Gönül Tahtına Sultanım Sefa Geldin TRT notası'na göre dizi ve arızalar	24
Şekil.3.3.2. Kadem Bastı Gönül Tahtına Sultanım Sefa Geldin eserinde ölçümlerimize göre dizi ve arızalar.....	24
Şekil.3.3.3.Kadem Bastı TRT notası.....	25
Şekil.3.3.4."Kadem Bastı Gönül Tahtı" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık.....	26
Şekil.3.3.5."Kadem Bastı Gönül Tahtı" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2	27
Şekil.3.4.1.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin TRT notası'na göre dizi ve arızalar	28
Şekil.3.4.2. Hani Yaylam Hani Senin Ezelin eserinde ölçümlerimize göre dizi ve arızalar.....	28

Şekil.3.4.3.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin TRT notası 1	29
Şekil.3.4.4.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin TRT notası 2	30
Şekil.3.4.5.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin TRT notası 3	31
Şekil.3.4.6.”Hani Yaylam Hani Senin Ezelin” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık	32
Şekil.3.4.7.”Hani Yaylam Hani Senin Ezelin” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2	33
Şekil.3.4.8.”Hani Yaylam Hani Senin Ezelin” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 3	34
Şekil.3.5.1.Dün Gece Yar Hanesinde Yastığım Bir Taş İdi TRT notası’na göre dizi ve arızalar	35
Şekil.3.5.2. Dün Gece Yar Hanesinde Yastığım Bir Taş İdi eserinde ölçümlerimize göre dizi ve arızalar	35
Şekil.3.5.3.Dün Gece Yar Hanesinde TRT notası 1	36
Şekil.3.5.4.Dün Gece Yar Hanesinde TRT notası 2	37
Şekil.3.5.5.”Dün Gece Yar Hanesinde” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık	38
Şekil.3.5.6.”Dün Gece Yar Hanesinde” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2	39

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Ümit BAYKARA
Anasanat Dalı : Türk Musikisi
Programı : Yüksek Lisans
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Müslüm AKDEMİR
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Mayıs 2015

OTANTİK İCRA GELENEĞİNE GÖRE ERZURUMLU RACİ ALKIR'IN SESLENDİRDİĞİ BEŞ EZGİNİN TINLADIĞI ANAHTAR ÜZERİNDE DİKTE VE KARŞILAŞTIRILMASI

ÖZET

Türk Halk Müziğinin notasyon olarak çeşitli problemlere sahip olduğu yaptığımız incelemede anlaşılmıştır. Bu çalışmada gelecek nesillere Türk Halk Müziği eserlerini doğru aktarmak ve uluslararası müzik camiasında daha fazla yer almak için eserler bilimsel olarak tınladıkları anahtarlar üzerinde dikte edilmeleri ve kabul görmüş müzikal terimlerin yerinde uygulanması amaçlanmıştır. Bunu sağlamak için duyulan her sesi titizlikle yazarak eserlerin otantik karakterleri ile icracılara en doğru haliyle aktarmak gerekir. Çalışmada örneklem olarak Erzurumlu Raci Alkır'ın seslendirdiği beş eseri ele alınmıştır. Giriş bölümünde Türk Halk Müziği nota sisteminden ve aksaklıklarından bahsederek bizi araştırmaya yönelten hedef ve amaçlarından bahsedilmiştir. Bu durumun çözüme kavuşması noktasında yapılması gerekenlere değinilmiştir. İkinci bölümde Raci Alkır'ın hayatı, eserleri, tavır ve üslubuna değinilerek sanatçı kişiliği ortaya koyulmuştur. Üçüncü bölümde ise çalışmamız sonucunda elde edilmiş belgelenen kayıtlardan yola çıkılarak bilimsel doğrultuda dikte çalışmalarına yer verilmiştir. Çalışmamızla dikte edilen eserlerle daha önce kaleme alınmış aynı eserlerin karşılaştırılmasıyla sonuca varılmış, yapılan tespitler öneri olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk Halk Müziği, Dikte, İcracı.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Ümit BAYKARA
Field : Turkish Music
Program : Master Degree
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Müslüm AKDEMİR
Degree Awarded and Date : Master Degree – May 2015

SCORING FIVE TUNES WHICH ERZURUMLU RACİ ALKIR VOICED IN ITS RESOUNDED KEY ACCORDING TO AUTHENTIC PERFORM TRADITION

ABSTRACT

Turkish Folk Music has improved very little in terms of dictation since it was compiled. In terms of scientific method it has to be intended to transfer the exact information to catch on the improving conditions and to pass on the information of Turkish Folk Music uncorrupt to the future generations. To achieve this one has to write down every note that is heard with thoroughness to transfer the exact information to the performer. To ensure that every voice that heard must be typed carefully and must be imported to performer in accurate form. In this study some performances by Erzurumlu Raci ALKIR are exemplified. In the opening chapter Turkish folk music notation system and deficiencies and the points needs to be done to solve this are mentioned. In the second chapter Raci Alkır's life, personality as an artist, his works, his manner and style are mentioned. In the third chapter through the scientific direction, based on his certified documents, his dictation works are mentioned and the study ends with the clarification of the results.

Keywords: Turkish folk music, Dictation, Performer.

GİRİŞ

Türk Halk Müziği geleneksel olarak, kulaktan kulağa, ustadan çırağa, aktarılma geleneğine sahip olduğu için notaları herkesin hızlıca öğrenebilmesi ve okuyabilmesi zaman gerektireceğinden dolayı önemli birçok üstat bu konuda özverili çalışmalar yapmıştır. Ancak halk müziği her ne kadar notasyon sistemine sahip olmuş olsa da sistemin mevcut eksiklerinin giderilerek eserleri icra etmek için gelenekteki usta çırak ilişkisine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Cumhuriyet başlangıcından itibaren ele aldığımız taktirde Türk Halk Müziği ilk önemli belgeleme çalışmaları Bayram Bilge TOKEL'in ifadesiyle (Tokel, 2012:44),

“1926'da İstanbul Belediye Konservatuvarı, eski adıyla 'Darü'l Elhan' tarafından yayınlanan “Anadolu Halk Şarkıları” adlı 16 defterden oluşan derleme türkü notalarıyla başlamıştır. Bu çalışmaları sırasıyla, Ankara Devlet konservatuvarı (1937-1957), Milli Kütüphane (1957-1967), Ankara Radyosu Araştırmaları (1961), Keban Bölgesi Araştırmaları (1969), TRT Araştırmaları (1967) ve MİFAD Araştırmaları (1967) takip etmiştir. Bu araştırmalarla beraber ilk sistemli derleme çalışmaları da başlamıştır. Muzaffer Sarısözen'in 1937'den başlayarak 1952'ye kadar süren yurt genelindeki ilk sistemli derleme çalışmaları içindeki aktif rolün yanında, derlenen on bin civarındaki ezginin önemli bir kısmını konservatuvar arşivinde tasnif edip plaklara aktararak notaya alması yönündeki önemli çalışmaları, O'na haklı olarak “Kurucu Hoca” ünvanını kazandırmıştır.”

Türk Halk Müziği ile ilgili temel anlayış, yaklaşım ve politikaların oluşturulduğu ve 1940'tan itibaren de yine kendisinin kurduğu Yurttan Sesler Koroları ile TRT çatısı altında bu politikalar doğrultusunda yayınların yapıldığı dönemin en belirgin özelliği bir tür “Kuruluş Dönemi” olmasıdır. Program Ankara Radyosunda haftada iki kere yayın yapmıştır. 1947 yılına gelindiğinde Muzaffer Sarısözen'in şefliğinde Vedat Nedim Tör'ün isim babalığını yaptığı (Özdemir, 2008:137; Kozanoğlu, 1988:24) yurttan sesler korusu müstakil olarak kurulmuştur.

Yurttan Sesler Korusu'nun kuruluş amacını Muzaffer Sarısözen şöyle açıklamıştır:

“Radyonun sınıksız tutulduğu ve başardığı halk türküleri yayımı, ne sadece dinleyicilerine hoş bir vakit geçirmek ne de yalnız türkülerimizin çeşitleri hakkında fikir vermekten ibaret değildir. Gönüllerimizi bir araya toplamak ve bütün memleketi tek duygu haline getirmek Yurttan Sesler'in başlıca hedefidir. Artık izaha lüzum kalmamıştır ki “Yurttan Sesler'in sanatkar ve işçileri memlekete en modern tahrip vasıtalarının bile zerresini koparamayacağı bambaşka bir istihkam yapmakla meşguldürler”” (Çeren, 1944:4).

Yaptığımız çalışmada, halk müziği sözlerinin derin bir anlam taşımasının ses icrasının önemini arttırmakta olduğu, ayrıca çalıp söyleme geleneğinin de oldukça yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Fakat yapılan notalama çalışmalarına bakıldığında, kaynak kişilerin ses ve enstrüman karakterinin dikkate alınmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bugün notalara bakıp yaptığımız icra ile kaynak kişinin yapmış olduğu

icra arasında fark oluşmaktadır. Elbette notalara dayalı icra yapıldığında, her insanın ses aralığı bir olmadığı ve kaynak kişinin okuduğu tonda okuyamayabileceği için, eserleri kendi ses tonunda okuyanlar doğal karşılanabilir. Ancak eserlerin kaynaklarından alınırken yapılacak her değişiklik, geniş bir zaman diliminde deformasyona yol açabilmektedir. Nota yazımı sırasında kaynak kişinin ses aralığı ve varsa, enstrüman karakterinin analizinin iyi yapılması gerektiği görülmektedir. Kaynak sanatçının bu doğrultuda sesinin tınladığı anahtar bulunarak yazımın ton açısından en doğru noktaya çekilmesi, çalışmanın niteliğini arttıracaktır. Halk müziği yazım sisteminde gelenekselleşen modeli yanı sıra, dünya çapında müziğin doğrularına uymasını sağlamak için farklı müzik yapılarının varlığını kabul etmek ve öğrenmek değiştirilemez bir gerçektir.

Eserlerin tınladıkları tonlar yerine farklı tonlarda yazılmış olmasının bize çıkış noktasından çok daha farklı bir yapıyı ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun sadece eser değil kaynak kişinin ses ve müzikal kimliğini anlamamızı zorlaştırdığı ve icracının zengin yapısını ortadan kaldırdığı görülmüştür. Örneğin X bir ses sanatçısının eserlerinin notası yazılırken ton dikkate alındığında o kişinin ses aralığını öğrenmiş oluyoruz. Tonu önemsemediğimizde ise bilimsel olarak sanki her icracı aynı ses aralığına sahipmiş gibi görünmektedir. Zira halk müziği mevcut notalarının büyük çoğunluğu sol anahtarında(2.Çizgi üzerindeki) ikinci aralığa yazılan la(A) notasında karar verdiği yaptığımız incelemede anlaşılmıştır. Bu yapıyı farklı müzik kültürlerinden insanlar incelediklerinde “Türk Halk Müziği’nde ses sanatçılarının hepsi aynı ses aralığına sahiptir” yargısına düşmeleri muhtemel olabilir. Tabi ki bu durum gelenekselleşen yazım sisteminin sonucudur ve bunu düzeltmek için dünya çapındaki bilimsel doğruları kullanmak gerekmektedir. Halk müziğinin otantik yapısının korunarak uluslararası müzik camiasında kabul görmüş yazım kurallarının, terim ve işaretlerinin kullanılmasıyla seslerin doğru yerde tınlatılması ile daha anlaşılır hale gelmek mümkün olacaktır.

Müziğimiz ses icracısı yönünden oldukça zengindir. Gerek erkek gerekse kadın icracılarımız müziğimizin bu yönde zenginleşmesini ister istemez sağlamışlardır. Kadın ve erkek icracılarımızın okumuş oldukları ezgilerin ayırt edilmeksizin sol anahtarında(2. Çizgi üzerinde) yazılması bile başlı başına bilimsellikle uyuşmamakla birlikte uluslararası müzik camiasında anlaşılır olmaktan uzak kalmaktadır. Zira dünyadaki her profesyonel müzik insanı genel tabirle kadın sesinin erkek sesinden çok daha ince olduğunu bilmektedir. Bugün halk müziği notalarını incelediğimizde yazıma bakarak kaynak kişinin bu büyük farkını bile görmemiz maalesef mümkün olmamaktadır. Bir ses sanatçısının icrasını yazarken o ses sanatçısının kullandığı veya kullanabildiği ses aralığını tespit etmenin gerekli olduğu görülmüştür. Bu tespit bize sesleri yazarken sanatçının ses kapasitesini ortaya koyacak ve aktarımı doğru yapmamızı sağlayacaktır.

Ses icrası birçok konuda bize ışık tutabilir. Ses sanatçısının kullandığı dil bizi yetiştirdiği coğrafya konusunda aydınlatır. Ayrıca nitelikli bir halk müziği icracısının belirli bir yörede yetişmiş olması da yörenin özelliklerini tam olarak taşımasına olanak sağlamaktadır. Detaylı yazılmış bir notasyonda, nitelikli bir yöresel icracının özelliklerini belgelemek, o yörenin özelliklerini ortaya çıkartmış olacaktır.

Bir başka durum ise, çalılıp söyleme geleneğine sahip bir sanatçıdan eser alınırken, enstrüman ve sesin aynı anahtarla, yani aynı ses karakterinde yazılmış olmasıdır. Enstrüman ve sesin aynı anahtarla ve tek porte olarak gösterilmesi sonucunda, farklı müzik kültürlerinden icracıların, Türk Halk Müziği eserlerini icra etmek istediklerinde zorlukla karşılaştıkları, eserleri icra yapmaya çalıştıklarında karmaşaya yol açtığı ve aslını anlama noktasında yeterli olmadığı görülmüştür. Bu durumun, müziğimizin icrasının farklı müzik dallarıyla ilgili insanlar tarafından geri plana atılması sonucunu beraberinde getirdiği anlaşılmıştır. Halbuki THM notalarının, her zaman en doğruyu aktarması ve daha yaygın bir şekilde icra edilebilmesi için hazır olması gerekmektedir.

Eserlerin yazımında genellikle nüanslara dikkat edilmeyerek, sade bir yazım kullanıldığı görülmüştür. Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler gibi halk müziğinin değerli usta hocaları, üniversitelerde lisans ve lisansüstü programlardaki notalı eserlerde, bu tarz eksiklikleri engin bilgi ve tecrübeleriyle öğrencilerine usta çırak ilişkisine dayalı olarak aktarmaktadırlar. Ancak böyle değerli üstatlar çok az olduğundan, herkesin bu eksiklikleri giderebilmesi mümkün görülmemektedir. Zaman zaman yöresel özelliğin, çok küçük nüanslarla kendini gösterdiği halk müziğinde, eser notaya alınırken atlanılan her ufak ses yöresel özelliğin kaybolabileceği anlamına gelecektir. Dolayısıyla eserlerin en küçük ayrıntısı bile çok önemli olduğundan dolayı nota üzerinde belirtilmesi gereklidir. Eserlerin nüanslarının derinlemesine yazılması özel bir dikkat, bilgi ve yetenek gerektirdiği gibi, müziğimizin zenginliğini de ortaya koyarak, kaynak kişinin yöresel icra kapasitesini bulmamızda rol oynayacaktır.

Türk Halk Müziği eserlerinin notaya alınması sırasında metronomun belirtilmemesi de bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Usta çırak ilişkisinin gelenek olarak benimsendiği müziğimizde, hız yani metronom, eserle ilgili çalışmalara katılmış hocaların yönlendirmesiyle belirlenmektedir. Bir eserin hızının, eserin kimliğini tamamen değiştirebileceğini, profesyonel müzik insanları bilirler. Sadece bu durum bile halk müziği notasyonunda, sistematik bir şekilde yaygınlaşması gereğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle çalışmamızda ele alınan örnek beş eserin metronomlarını ölçmek ve belirlemek amaçlanmıştır.

Bu çalışmada Erzurumlu Raci ALKIR üzerinden örnek eserler alınmış ve sanatçının ses tonunun ve tınısının uluslararası müzik kurallarına dayalı dikte yapılmış ve nüanslar yerleştirilmiştir. Türk Halk Müziği'nin en önemli seslerinden olan Alkır, THM'ye çok önemli hizmetlerde bulunmuş, ses icrasının yanı sıra yapmış olduğu derleme çalışmalarıyla da müziğimizin zenginliğini belgelemeye çalışmıştır. TRT repertuarına yapmış olduğu katkılar Erzurum için önemini daha da arttırmaktadır.

Çalışmada Raci Alkır'ın oğlu Vahit Alkır'ın elindeki video kasetler incelenmiştir. Kasetlerin genelinde çeşitli bozulmalar olduğundan, temiz ve deformasyona uğramamış kısımda bulunan beş eser ele alınmış, bu eserler incelememize konu olmuştur. Video kasetler Raci Alkır'ın katıldığı televizyon programlarındaki görüntülerini içermektedir. Vahit Alkır ayrıca babası Raci Alkur ile ilgili fotoğrafları paylaşmış ve bu fotoğraflara çalışmanın ekler kısmında yer verilmiştir.

Erzurumlu Raci Alkır'ın ses aralığını bulmak için öncelikle bilimsel olarak kabul görmüş sistemi göz önüne almak gerekir. Bu durum Alkır'ın sesinin aralığını tespit etmek ve doğru anahtarı belirlemek için büyük bir öneme sahiptir. Cevanşir ve Gürel'in ifadelerine göre;

“Genel olarak insan sesi kapasitesi 1,5 ile 2,5 oktav arasındadır. Ses türleri temel olarak, erkeklerde tenor, bariton ve bas kadınlarda ise soprano, mezzo soprano ve altodur. Opera literatürü ise daha fazla ses türü ayrımı gerektirmektedir, örneğin erkeklerde bas, bas buffo, bas bariton, dinamik bariton, lirik bariton, lirik tenor, dramatik tenor, tenor buffo, kadınlarda ise dramatik soprano, spinto soprano, lirik soprano, leger soprano, subret, koloratur soprano, dramatik koloratur, mezzo soprano, lirik mezzo, alto ve lirik altodur” (Cevanşir, Gürel, 1982:46 ve 47).

Kaliteli seslerde ses sınırları:

Soprano ..... la-do³-fa³

M. soprano ..... sol-do³

Alto ..... fa-do³

Tenor ..... La-do²-mi²

Bariton ..... Sol-la¹

Bas ..... Re-sol¹

Normal seslerde ses sınırları:

Soprano ..... la-sol²

M. soprano ..... sol-fa²

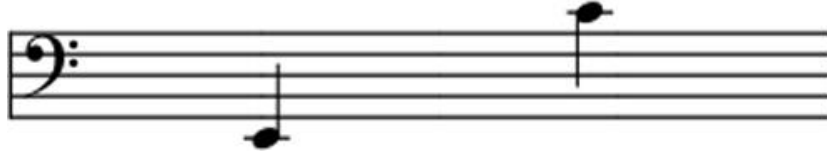
Alto ..... fa-mi²

Tenor ..... Si^{Natürel}-sol¹

Bariton ..... La-fa¹

Bas ..... Mi-do¹

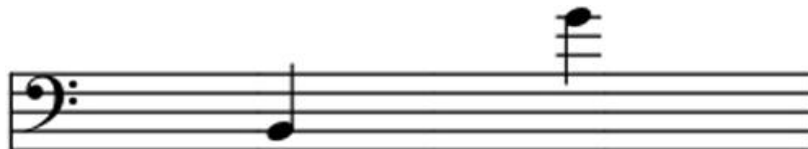
Yukarıda yer verilen Cevanşir ve Gürel'in ifadelerine göre (Cevanşir, Gürel, 1982:46), oluşturduğumuz şekillerde, temel ses türlerine göre normal seslerde ses sınırları şu şekildedir;

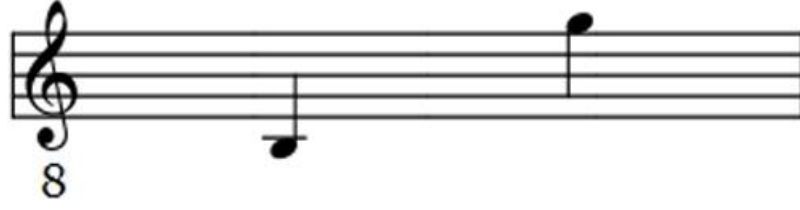
Şekil.1.1.Normal bas seslerde ses sahası'nın Fa anahtarındaki şekli

Şekil.1.2.Normal bariton seslerde ses sahası'nın Fa anahtarındaki şekli

Şekil.1.3.Normal tenor seslerde ses sahası'nın Fa anahtarındaki şekli

Şekil.1.4.Normal tenor seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli

Şekil.1.5.Normal alto seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli

Şekil.1.6.Normal mezzo soprano seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli

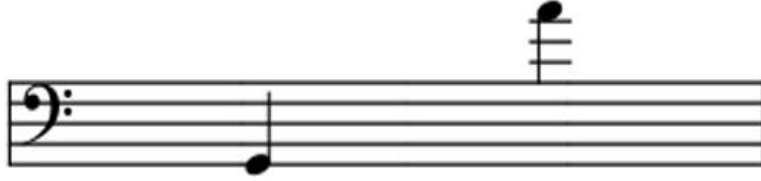

Şekil.1.7.Normal soprano seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli

Cevanşir ve Gürel'in ifadelerine göre (Cevanşir, Gürel, 1982:46) oluşturduğumuz tablolarda temel ses türlerine göre kaliteli seslerde ses sınırları şu şekildedir;

Şekil.1.8.Kaliteli bas seslerde ses sahası'nın Fa anahtarındaki şekli

Şekil.1.9.Kaliteli bariton seslerde ses sahası'nın Fa anahtarındaki şekli

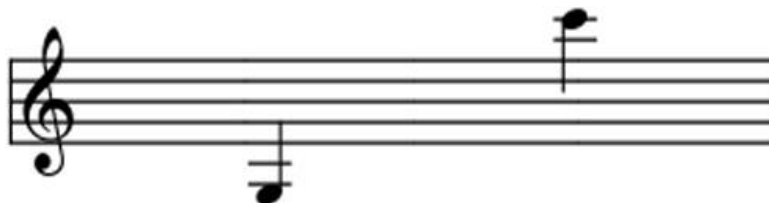
Şekil.1.10.Kaliteli tenor seslerde ses sahası'nın Fa anahtarındaki şekli

Şekil.1.11.Kaliteli tenor seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli

Şekil.1.12.Kaliteli alto seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli

Şekil.1.13.Kaliteli mezzo soprano seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli

Şekil.1.14.Kaliteli soprano seslerde ses sahası'nın Sol anahtarındaki şekli

Yukarıda görüldüğü gibi insan ses aralıkları uluslararası literatürde belirli sınıflara ayrılmıştır. Bu yapının insanların ses aralıklarının analiz edilmesini, buna bağlı olarak kişinin ses karakterinin ortaya koyulmasını kolaylaştırdığı görülmektedir. Halk müziğinde bu yapıyı göz önünde bulundurmanız uluslararası müzik camiasında müziğimizi daha anlaşılır hale getirebilir.

2.BÖLÜM

2.1.Hayatı ve Sanatçı Kişiliği

Raci Alkır, 1933 yılında dünyaya gelmiştir. Babasının adı Şefik annesinin adı Şadiye'dir. Raci Alkır, Erzurum Palandöken İlkokulu'nda okumuştur. İlerleyen yıllarda müzik aşkının ağır basması nedeniyle öğrenimine devam etmemiştir. Küçük yaşlardan itibaren müziğe ilgi duymaya başlamıştır. Özellikle babası Şefik Bey'lerin söyledikleri ilahi ve gazeller, kendisini çok etkilemiştir. Ses tonunun tasavvuf içerikli ve kahramanlık türkülerine çok yakışması nedeniyle bu türden ezgileri çokça okumaya çalışması, ileriki yıllarda yaptığı derleme çalışmalarını etkilemiştir. İlk amatör sahne deneyimini ilkokul yıllarında, Bursa yöresine ait "Meşeli Dağlar Meşeli" isimli türküyü okul müsamesinde okuyarak yaşamıştır. Raci Alkır, türkülerin sözlerini ve müziklerini, herhangi bir not almadan hafızasına kaydederek öğrenmiştir.

Askerlik öncesi Erzurum Halk Evi bünyesinde Faruk Kaleli yönetimindeki halk müziği topluluğuna katılması ile sanat hayatı başlamıştır. Askerlik sonrası 1955 yılında Erzurum Halk Oyunları ve Halk Türküleri derneği'nde Hulusi Seven yönetiminde kurulan halk müziği topluluğuna katılarak terzilik mesleğini bir süre daha sürdürmüştür. TRT Kurumu ile tanışması 1961 yılında gerçekleşmiştir. TRT Erzurum Radyosunun açılması ile dernek halk müziği korosu "Doğudan Sesler Korosu" yayına başlamış ve Raci Alkır müzikal hayatının yoğunlaşması sebebiyle terzilik mesleğini 1966 yılında bırakmıştır.

Raci Alkır, 1966 yılında TRT Erzurum Radyosunun açmış olduğu stajyerlik sınavını kazanmış ve mahalli sanatçı olarak görevini sürdürmesinin ardından 1971 yılında kadro sınavını kazanarak, Türk Halk Müziği Korosu'nda 1981 yılına kadar sürecek olan kadrolu ses sanatçısı görevine geçmiştir. Tatyana, divan müstezat ve azeri lehçelerinde olan türkülerdeki hakimiyeti kendisini ispatlamasını sağlamıştır. TRT yıllarında, Nifa Tüfekçi, Mustafa Geceyatmaz, Talip Özkan ve Ateş Köyoğlu gibi değerli ustalarla tanışma ve ders alma fırsatı olmuştur. Erzurumlu Raci Alkır'a sanat camiası ve yakın arkadaşları tarafından, "Paşa", "Türkü Paşa", "Tatyana Usta" şeklinde hitap edilmekteydi. Sanatçı ayrıca, Antalya ili Serik İlçesinde yer alan Aspendos antik kenti amfi tiyatrosunda mikrofonsuz konser vermiştir. Akustik olan bu tiyatrodaki sesinin ne kadar güçlü olduğunu ortaya koymuş ve insanların ona olan ilgisini arttırmıştır.

Erzurumlu Raci Alkır, tam anlamıyla otantik yapıya sahip, bulunduğu bölgenin tüm özelliklerini bünyesinde barındıran bir ses icracısıdır. Yıllarca çeşitli kurumlarda sanatını icra etmekle beraber yazılı belge oluşturmak içinde çaba göstermiştir. Erzurumlu bir başka önemli icracı olan Mükerrer Kemertaş'ın Raci Alkır hakkındaki görüşleri şöyledir; "Erzurum kültürüne ve Erzurum Türkülerine sahip çıkan, çok özel bir ses rengine sahiptir." Erzurum'un bir başka önemli ses icracısı Lütfü Ortakale ise; "Raci Alkır Erzurum için çok önemli bir değer. İcra olarak tam anlamıyla otantik

yapıdadır.” demişlerdir. Erzurum’un değerli ses icracısı çalışmamıza bu anlamda ışık tutacak. Alkır 16 Aralık 2011 akşamında böbrek yetmezliği sonucu hayatını kaybetmiştir.

Raci Alkır’ın hayatı ve sanatçı kişiliği farklı kaynaklardan sentezlenerek oluşturulmuştur. Öncelikli olarak, Alkır hakkında Cengiz Şengül’ün yazmış olduğu “Erzurumlu Raci Alkır Hayatı ve Eserleri” adlı kitap incelenmiştir. 20 Haziran 1996 yılında, TRT GAP televizyon kanalında yayınlanan, Faruk Demir’in sunuculuğunu yaptığı Kuşaktan Kuşağa Halk Müziği programında Alkır’ın biyografisinin incelendiği bölüm ele alınmıştır.

2.2.Eserleri

Erzurumlu Raci Alkır’ın repertuar itibariyle yöresinin dışına pek çıkmadığını görüyoruz. Gerek kırık gerekse uzun havalarda ustaca bir icra kapasitesine sahip olan sanatçı yapmış olduğu derlemeler yanı sıra kaynak kişi olarak da eserlerin belgelendirilmesinde önemli görevler yaptığı görülmektedir. Alkır’ın kaynak kişi ve derleyen olarak yer aldığı TRT repertuarına kayıtlı 20’ye yakın türkü bulunmaktadır. Sanatçı dinlediği eserleri notaya alamadığı için, bantlara kayıtlı olan türkülerini araştırmacılar, Alkır’ı, ya kaynak kişi ya da derleyen olarak göstermişlerdir. Aşağıdaki bilgiler Cengiz Şengül’ün Raci Alkır ile yaptığı görüşmede (ŞENGÜL, 2010:25-131), Alkır’ın söylediklerine göre verilmiştir.

2.2.1. Kırık Havalar

Erzurumlu Raci Alkır’ın derlemeci olarak yer aldığı kırık havalar;

- Aşığam Ben Sana
- Aya Bak Nice Gider
- Bade-i Lebinden Nuş Eden Aşık
- Beni Sorma Bana (İlahi)
- Bir Bostan Ektim Pazı
- Bu Abdal Postudur
- Bu Yol Erzurum Yolu
- Can Bula Cananını (Bayram O Bayram Olur)
- Dertli Doğdum Ben Anamdan
- Dün Gece Yar Hanesinde Yastığım Bir Taş İdi (Tatyan)
- Erzurum Kilidi Mülk-i İslam’ın
- Erzurum’un Dağları Görünmez Oldu
- Giden Ay Tutulur Mu
- Hakk’a Teslim Olmuşam (İlahi)
- Hakk’ın Kapısında Hakk’ın Aslanı
- Hz. Ali Methiyesi
- İndim Derede Durdum
- Kadem Bastı Gönül Tahtına Sultanım Safa Geldin

- Kapıda Kavun Yerler
- Maşın Gelir Haralı
- Moğorçur Deresi (Tortum Halayı)
- Narman Kazasında Bir Gelin Gördüm
- Semadan Sırrı Tevhidi
- Semaverim Fıkkıdar
- Seni Her Nerede Görsem
- Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyler
- Su Kasidesi
- Sultan Süleymana Kalmayan Dünya
- Tutam Yar Elinden Tutam

Erzurumlu Raci Alkır'ın kaynak kişi ve derlemeci olarak yer aldığı kırık havalalar;

- Atımı Bağladım Nar Ağacına
- Burç Üstüne Bayrakları Kurdular (Tatyan)
- Bülbül Bağa Girip Yapmış Yuvayı (Tatyan)
- Gel Ey Hanım Gelişine Hayranam
- Hani Yaylam Hani Senin Ezelin
- Kayalar Buz Bağlamış
- Nefis Sen Ölmez Misin
- Vardım Eşiğine Yüzümü Sürdüm

Kırık havalalar, Cengiz Şengül'ün "Erzurumlu Raci Alkır Hayatı ve Eserleri" kitabı ve TRT nota arşivi incelenerek alfabetik sırayla ele alınmıştır.

2.2.2.Uzun Havalalar

Erzurumlu Raci Alkır'ın derlemeci olarak yer aldığı uzun havalalar;

- Bingöl Bugün Dumandır
- Bir Havar Eyleyin Elden Ellere
- Göç Göç Oldu Göçler Yola Düzüldü
- Havayı da Deli Gönül Havayı
- Sakın Terki Edeptendir
- Yine Bu Derd-i Derunum

Erzurumlu Raci Alkır'ın kaynak kişi ve derlemeci olarak yer aldığı uzun havalalar;

- Benim Ahım Zalimlere Kalmasın
- Hozan Dağlar Daşlıdır

Uzun havalalar, Cengiz Şengül'ün "Erzurumlu Raci Alkır Hayatı ve Eserleri" kitabı ve TRT nota arşivi incelenerek alfabetik sırayla ele alınmıştır.

2.3.Tavır ve Üslubu

Raci Alkır'ın kendi ses rengi ve sınırları içerisinde karakteristik bir sese sahip olduğunu söylemek gerekir. Önemli olan daha ziyade bu sesi kullanma tavır ve şeklinden doğan üsluptur ki, Lütfü Ortakale'nin açıklamasına göre bu konuda ismi, "üslup sahibi mahalli sanatçı" olarak yazılabilir. Gür ve dolu bir ses, sesi bazen öne, bazen geriye atan bir ağız ve nefes kullanımı, bazen sert, bazen yumuşak gırtlak nağmeleri ve doğal vibrasyonlarla zenginleşen renkli bir okuyuş tarzına sahiptir.

Kuzeydoğu Anadolu müzik geleneğinde kendine has bir çizginin temsilcisi olan Raci Alkır'ın sanatı ile ilgili elbette çok şey söylenebilir. Raci Alkır, babası Şefik Bey, Faruk Kaleli, Hulusi Seven, Nida Tüfekçi, Mustafa Geceyatmaz, Talip Özkan, Ateş Köyloğlu ve Nakşibendi Tarikatının toplantılarında Erzurumlu gazelhanların söyledikleri ilahi ve gazellerden beslenmiştir. Fakat Lütfü Ortakale ile bu tez çalışması kapsamında yapılmış görüşmedeki ifadelerine göre, Alkır'ın hiçbir zaman taklide düşmediğini, kendi tavır ve üslubunu kısa zamanda bulduğunu ve kendi ustalığını konuşturduğunu biliyoruz. Raci Alkır'ın bu "nevi şahsına münhasır" sanatçı kişiliği üzerinde Erzurumlu olmasının çok büyük bir etkisi vardır. Erzurum folkloru, Raci Alkır'la en güçlü yorumcularından birine kavuşmuştur. İcrasının temizliği ve geleneğe bağlılığı açısından önemli bir THM sanatçısı olan Alkır, dikte açısından da son derece belirgin nüanslara sahiptir.

3.BÖLÜM

“Türk müziğinde bir tam ses (büyük ikili) aralığı her birine koma adı verilen dokuz eşit parçaya bölünmüştür. Türk Müziği ses sisteminin en yalın şekli bağlamanın perdelerinde görülür. Buna göre bir oktav birbirine eşit olmayan 17 aralığa bölünmüştür. Türk müziği repertuarının büyük çoğunluğu bu sistem içinde seslendirilir. Ancak sayıları az da olsa bazı ezgilerin bu kadar perde ile seslendirilmesi mümkün olamamaktadır. Böyle durumlarda perde kaydırma gibi yöntemlere başvurulmaktadır. Yaygın olan bir başka görüşe göre ise Türk müziğinde bir oktav 24 eşit olmayan sese bölünmüştür. Ancak, bu sistemde de uygulamada kullanılan 2 ve 3 koma değerindeki sesler teoride gösterilmemiştir. Dolayısıyla Türk müziği ses sistemi henüz tartışılmakta ve bilimsel araştırmalara konu olmaktadır” (Yener, 2002: 65).

Yener’in de ifadesinde görüldüğü gibi Türk müziği aralık sisteminde birbirinden farklı görüşler vardır. Ayrıca Arafat’ın ifadesine göre;

“Doğal bir dizide bazı seslerin arası "tam ses" bazı seslerin arası "yarım ses"tir. Doğal bir dizide sadece "mi-fa" "si-do" sesleri arası "yarım ses", diğer her sesin arası "tam ses" tir. Tam ses iki bitişik derecenin gösterdiği büyük açıklığa tam ses (bir ton) denir. Yarım ses iki bitişik derecenin gösterdiği küçük aralığa denir. Yine Arafat’ın ifadesine göre (Arafat 2008: 20) tam sesler dokuz eşit parçaya bölünür. Dokuz eşit parçaya bölünen bir tam sesin her bir parçasına "koma" adı verilir. Bir koma insan kulağının duyabileceği en küçük ses aralığıdır. Batı müziğinde tam ses aralıkları, 4,5-4,5 eşit parçaya bölünür. Diyez (#) ve bemol (b) işaretleri kullanılarak "yarım ses" elde edilir. Ama sanat müziğinde ve halk müziğinde bu bölümler farklı şekilde oluşur” (Arafat, 2008: 19).

Bahsi geçen farklı şekiller, Türk Halk Müziğinde bemol ve diyezlerin farklı komalarda tınlatıldığı bölgelerdir. Halk müziğinde iki ve üç komalı bemole ve üç komalı diyeze sıklıkla rastlamanın yaptığımız araştırmada mümkün olduğu görülmüştür. Bu durum halk müziğinin en önemli yapıtaşlarından biridir.

Erzurumlu Raci Alkır’ın seslendirdiği, incelememize konu olan beş eserde vermiş olduğu kararlar “akort saptama aygıtı” ile yapmış olduğumuz ölçümlerde şu şekilde ortaya çıkmıştır;

- Tutam Yar Elinden Tutam - Sol
- Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyler – Fa#
- Kadem Bastı Gönül Tahtına Sultanım Sefa Geldin – Fa
- Hani Yaylam Hani Senin Ezelin – Fa#
- Dün Gece Yar Hanesinde Yastığım Bir Taş İdi Fa#

Alkır’ın karakteristik bir erkek sesine sahip olması ve karar vermiş olduğu sesler bizi onun sesini en iyi ifade edebileceğimiz noktaya yani temel seslere göre tenor olarak değerlendirmeye itmektedir. Bu durumda Alkır’ın sesinin tınlatıldığı asıl yere

ulaşarak sanatçının ses karakterini ortaya koymak mümkün olacaktır. Fa anahtarının da kullanılabilceği bu çalışmada gelenek olarak THM icracılarının alışkın oldukları sol anahtar tercih edilmiştir. Alkır için kullanılacak en doğru anahtar sol anahtarının altına “8” yazılmış halidir. Anahtarın altına yazılan “8” rakamı, sol anahtarında Raci Alkır’ın ses aralığını yazmamızı mümkün kılacaktır. Halbuki halk müziği eserlerinin hepsinde sol anahtarının ikinci çizgideki şekli hiç bir zaman değiştirilmemiş olduğu görülmektedir.

Türk Halk Müziği dikte yapımında ritim, ton(karar), değiştirme işaretleri ve metronom açısından değerlendirme yapmanın gerekli olduğu anlaşılmıştır. Bütün bu konuların eserin asıl tınladığı noktada eserin otantik yapısını koruyarak tam olarak yansıtmak için çok önemli olduğu görülmektedir. Eserlerin ömürlerini deformasyona uğramadan uzatmanın detaylı bir yazım gerektirdiği düşünülmektedir.

Raci Alkır’ın elimizdeki kayıtları çeşitli tv programlarındaki performanslarıdır. Bu performansları değerlendirerek halk müziğinde eserlerde solist seslerinin asıl tınladıkları yerde nasıl yazılabileceği değerlendirilecektir. Eserlerde Alkır’ın ses icrası yapmış olduğu yerler notaya alınmış ve değerlendirme yapılmıştır. Metronom açısından performanslarında belirli bir zamanı takip edemeyip kendi içerisinde çok küçük değişimler olduğu için ortalama değerler hesaplanmıştır.

3.1.Tutam Yar Elinden Tutam

Raci Alkır tarafından geniş kitlelere ulaştırılan “Tutam Yar Elinden Tutam” adlı eser, Erzurum denilince akla gelen ilk türkülerdendir. Eserin elimizdeki kaydı 2000’li yılların başında Kanal A’da Salih Turhan’ın sunumunda gerçekleşen ve Raci Alkır’ı konuk olarak ağırladığı “Can Cana” adlı tv programıdır.

TRT notasında eser (Bkz.şekil.3.1.3) ikinci çizgideki sol anahtarıyla yazıldığı ve la notasında karar verdiği görülmektedir. Ancak bu anahtar bize bayan ses aralığının tınladığı bölgeyi verdiği yapmış olduğumuz araştırmada ortaya koyulmuştur. Ayrıca yapmış olduğumuz ölçümlerde Alkır’ın bu eserde kullanmış olduğu karar la değil sol notası olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla aralıkların korunarak sol anahtarının altına “8” yazmak koşuluyla ve sol karar verecek şekilde oluşturacağımız sistem, bize Alkır’ın eserde sesinin tınladığı noktayı verecektir. Sistemi oluştururken aralıkların korunması melodinin doğru aktarılması açısından temel unsur oluşturmaktadır. Bu durumda eserdeki değiştirme işaretlerinde bir takım farklılıklar olacaktır. (Bkz.Şekil.3.1.1. ve Şekil.3.1.2.)

Şekil.3.1.1.Tutam Yar Elinden Tutam TRT notası’na göre dizi ve değiştirme işaretleri

Şekil.3.1.2.Tutam Yar Elinden Tutam eserinde ölçümlerimize göre dizi ve değiştirme işaretleri

TRT notasında eserin zamanının “14” olarak belirlendiği görülmektedir. (Bkz.şekil.3.1.3) Eserin zamanının bu şekilde belirtilmesi sonucunda nota üzerinde ayrıca farklı işaretlere gerek duyulmuş ve kesik ölçü çizgileri kullanılmıştır. Eserin ayrıca zamanının kendi içerisinde değiştiği ve “4” zamanlı ölçülerin yazıldığı görülmektedir. Yeni yazılmış nota’da ise eser “4” zamanlı yazılarak otantik yapısına zarar vermeden eserin sonuna kadar aynı yapı korunmuştur.(Bkz.şekil.3.1.4) Metronom sayısının belirtilmediği TRT notasının aksine yazılmış olan yeni notada eserin hız ölçümü yapılarak eser üzerine yazılmıştır. (Bkz.Şekil.3.1.4., Şekil.3.1.5., Şekil.3.1.6. ve Şekil.3.1.7.)

YÖRESİ
ERZURUM
KİMDEN ALINDIĞI
SUAT İSİKLI-RAÇI ALKIR
SÜRESİ :

TUTAM YAR ELİNDEN

DERLEYEN
TRT

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

TU TAM YA — RE — Lİ — N DE — N TU — TA — M
ÇI KAM DA — Ğ LA (SAZ) RA — DA — Ğ (SAZ) LA — RA —
YAY A ĞA — MEY(SAZ) SA — HI — ME — Y (SAZ—)
E — Y VA HE — YEY O LAM Bİ — R
YA — RE — Lİ — BÜ — L BÜ — L
İNEM BA — Ğ LA (SAZ) RA — BA — Ğ (SAZ—) LA — RA —
YAY A ĞA — MEY(SAZ) SA — HI — ME — Y (SAZ—)
E — Y VA HE — YEY

Gençtürk

TUTAM YAR ELİNDEN TUTAM
ÇIKAM DAĞLARA DAĞLARA
OLAM BİR YARELİ BÜLBÜL
İNEM BAĞLARA BAĞLARA
AĞAM EY ŞAHİM EY EYYAH EY EY

BİRİN BİLİR BİRİN BİLMEZ
BU DÜNYA KİMSEYE KALMAZ
YAR İSMİNİ ANSAM OLMAZ
DÜŞER DİLLERE DİLLERE
BAĞLANTI

EMRAH DER Kİ BU GÜNÜMDÜR
ARŞA ÇIKAN TÖTÜNÜMDÜR
YARE GİDECEK GÜNÜMDÜR
DÜŞEM YOLLARA YOLLARA
BAĞI ANTI

Şekil.3.1.3.Tutam Yar Elinden TRT notası

Tutam Yar Elinden

$\text{♩} = 72$

8 Tu tam ya r

2 8 e lin

3 8 den tu ta m çı kam

5 8 da ğ la

6 8 ra da la ra

8 8 vah a ğa mey şa hı mey

11 8 e y vah e y ey

13 8 O lam bir

1

Şekil.3.1.4."Tutam Yar Elinden" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık

14
8 ya ra

15
8 li bü l i nem

17
8 ba ğ la

18
8 ra da ba ğ la ra a

20
8 man a ğa mey şa hı mey

23
8 e y vah e y ey

29
8 Em rah der

30
8 ki bu

31
8 gü nüm dü r ar şa

Şekil.3.1.5."Tutam Yar Elinden" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2

33 8 ı ka n

34 8 t t n m d r vah

37 8 a a mey a h mey

39 8 e y vah e y ey

41 8 Ya re gi

42 8 de cek

43 8 g nm d r d em

45 8 yo l la

46 8 ra yo l la ra

Şekil.3.1.6."Tutam Yar Elinden" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 3

48
8 vah a ğa mey şa hı mey

51
8 e y vah e y ey

Şekil.3.1.7.”Tutam Yar Elinden” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 4

3.2.Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyeler

Raci Alkır tarafından geniş kitlelere ulaştırılan bir diğer eser de “Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyeler”dir. Kayıt örneklerini aldığımız, Alkır’ın konuk olarak katıldığı, Kanal 7 ekranlarında 2000’li yılların başında yayınlanan, Bayram Bilge Tokel’in hazırlayıp sunduğu “Gönül Dağı” adlı programdaki ifadesine göre, sözleri Muhammed Lutfi Efendi ve Kuddusi Baba’ya ait olan bu eser Erzurum’un tasavvuf kültürünü yansıtmaktadır.

TRT notasında eser (Bkz.Şekil.3.2.3) ikinci çizgideki sol anahtarıyla yazıldığı ve la notasında karar verdiği görülmektedir. “Tutam Yar Elinden Tutam” eseri incelemesinde de belirttiğimiz gibi bu anahtar bize bayan ses aralığının tınladığı bölgeyi vermektedir. Ayrıca yapmış olduğumuz ölçümlerde Alkır’ın bu eserde kullanmış olduğu karar sesinin la değil fa# notası olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla aralıkların korunarak sol anahtarının altına “8” yazmak koşuluyla ve fa# notasında karar verecek şekilde oluşturacağımız sistem, bize Alkır’ın eserde sesinin tınladığı noktayı verecektir. Sistemi oluştururken aralıkların korunması melodinin doğru aktarılması açısından temel unsuru oluşturmaktadır. Bu durumda eserdeki değiştirme işaretlerinde bir takım farklılıklar olacaktır. Bkz.(Şekil.3.2.1. ve Şekil.3.2.2.)

Şekil.3.2.1.Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyeler TRT notası’na göre dizi ve değiştirme işaretleri

Şekil.3.2.2. Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eyeler eserinde ölçümlerimize göre dizi ve değiştirme işaretleri

TRT notasında eserin zamanının “10” olarak belirlendiği görülmektedir. (Bkz.Şekil.3.2.3) Bu mevcut zamanın eserin otantik yapısını koruması dolayısıyla, değiştirilmeden aynı şekilde değerlendirilip metronom sayısının belirtilmediği TRT notasının aksine yazılmış olan yeni notada eserin hız ölçümü yapılarak eser üzerine yazılmıştır. (Bkz.Şekil.3.2.4. ve Şekil.3.2.5.)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2402
İNCELEME TARİHİ: 16_2_1984

DERLEYEN
RACİ ALKIR

YÖRESİ
ERZURUM

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
RACİ ALKIR

SEYREYLE GÜZEL
KUDRETİ MEVLA NELER EYLER
(KUDDUSİ'DEN)

NOTAYA ALAN
MEHMET ÖZBEK
13_5_1983

SÜRESİ:

SEY REY LE GÜ ZEL KU D RE Tİ MEV LA NE LE RE Y
MEY LEY LE ME ZEM GA Y RI SI NA HA Z RE Tİ HA K
LE R SE NE GU R BA N AL LA HA Şİ ĞİN
TA CA NA N CA NA N SOL YÜZ LE Rİ DOST
A D Lİ TE A LA NE LE REY LE R
Ö Z LE Rİ DÜŞ MA N DA NU SAN Dİ M
AL LA HA Şİ Ğİ N A D Lİ TE A LA NE LE REY
ŞÖL YÜZ LE Rİ DOST Ö Z LE Rİ DÜŞ MA N DA NU SAN
LE DI R M

—1—
SEYREYLE GÜZEL KUDRETİ MEVLÂ NELER EYLER SENE GURBAN
ALLAHA SİĞİN ADLİ TEALAN EYLER (ALLAHA SİĞİN.....)

—2—
MEY LEYLEMEZEM GAYRISINA HAZRETİ HAKTA CANAN CANAN
ŞÖL YÜZLERİ DOST ÖZLERİ DÜŞMANDAN USANDIM
[" " " " " " "]

Şekil.3.2.3.Seyreyle Güzel Kudreti Mevla Neler Eylesen TRT notası

Seyreyle Güzel

♩ = 110

8 Sey rey le gü zel ku d re ti mev la m ne le re y

4 8 le r ca na n ca na n Sey rey le gü zel

7 8 gül ca na nım gö r ne le re re y

9 8 ler se ne gur ban Al la ha sı ğı n

12 8 a d li te a la ne le rey

14 8 le r Al la ha sı ğın

16 8 ad li te a la ne le re y le r

19 8

1

Şekil.3.2.4. "Seyreyle Güzel" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık

24
8
mey ley le me zem

28
8
gay ri sı na haz re ti hak

30
8
tan ca na n ca nan mey ley le me zem

33
8
gay ri sı na töv be le rol

35
8
sun se ne gur ban şol yüz le ri dost

38
8
öz le ri düş man dan u san

40
8
dı m şol yüz le ri dost

42
8
öz le ri düş man dan u sa dım

Şekil.3.2.5."Seyreyle Güzel" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2

3.3.Kadem Bastı Gönül Tahtına Sultanım Sefa Geldin

Raci Alkır'ın ifadesine göre “divan” formunda olan “Kadem Bastı Gönül Tahtına Sultanım Sefa Geldin” adlı eser, Erzurum müzik kültürünün en önemli eserleri arasındadır. 2000’li yılların başında Kanal A’da yayınlanan, Salih Turhan ve Abdullah Gündüz’ün sunumunu gerçekleştirdiği “Can Cana” adlı programda, Raci Alkır’ın eseri seslendirdiği bölümü ele alarak dikte yapılmıştır.

TRT notasında bu eserin de (Bkz.Şekil.3.3.3) ikinci çizgideki sol anahtarıyla yazıldığını görmekteyiz. Ayrıca eserin si notasında karar verdiği görülmektedir. Yapmış olduğumuz ölçümlerde Alkır’ın bu eserde kullanmış olduğu kararın si değil fa notası olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla aralıkların korunarak sol anahtarının altına “8” yazmak koşuluyla ve fa notasında karar verecek şekilde oluşturacağımız sistem, bize Alkır’ın eserde sesinin tınladığı noktayı verecektir Sistemi oluştururken aralıkların korunması melodinin doğru aktarılması açısından temel unsur oluşturmaktadır. Bu durumda eserdeki değiştirme işaretlerinde bir takım farklılıklar olacaktır. Bkz.(Şekil.3.3.1. ve Şekil.3.3.2.)

Şekil.3.3.1.Kadem Bastı Gönül Tahtına Sultanım Sefa Geldin TRT notası'na göre dizi ve değiştirme işaretleri

Şekil.3.3.2. Kadem Bastı Gönül Tahtına Sultanım Sefa Geldin eserinde ölçümlerimize göre dizi ve değiştirme işaretleri

TRT notasında eserin zamanının “4” olarak yazıldığı görülmektedir. (Bkz.Şekil.3.2.3) Bu mevcut zamanın eserin otantik yapısını aktarması dolayısıyla, değiştirilmeden aynı şekilde değerlendirilip metronom sayısının yeniden ölçümü yapılarak eser üzerine yazılmıştır. (Bkz.Şekil.3.3.4. ve Şekil.3.3.5.)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1922
İNCELEME TARİHİ: 8 - 11 - 1978

YÖRESİ
ERZURUM

KİMDEN ALINDIĞI
RACİ ALKIR

SÜRESİ:
♩ = 72

KADEM BASTI

(SEFA, GELDİN)
- DİVAN -

DERLEYEN
ERZURUM Rad.

DERLEME TARİHİ
12 - 10 - 1971

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

KA DEM BAS DI GÖ NÜ L TA H Dİ A SU L
GE LEY DİL BER LE Rİ N SA HI ME LA
TA Nİ M SA FA GE L DİN
HA T BU R CU NU N MA HI
Dİ Lİ PÜR REN Gİ TA BU DER
GE DA NIN HA LI NI GA HI
DE DE R MA Nİ M SA FA GE L DİN
SO RU P SA HI M .. .. uysa

—1—
KADEM BASTI GÖNÜL TAHDİ
A SULTANIM SEFA GELDİN
DİLİ PÜRREN GİTABU DER
DE DERMANIM SEFA GELDİN

—2—
GEL EY DİLBERLERİN SAHI
MELAHAT BURCUNUN MAHI
GEDANIN HALINI GAHI
SORUP SAHİN SEFA GELDİN

Şekil.3.3.3.Kadem Bastı TRT notası

Kadem Bastı Gönül Tahtı

$\text{♩} = 70$

8 Ka dem bas tı gö nü l ta ti

3 8 a su l ta mı m

4 8 se fa ge din di li pür ren

6 8 gi ta bu der

7 8 de de r ma mı m

8 8 se fa ge din

13 8 ge le y dil be ri na li şan

15 8 çün se n si n hü s

1

Şekil.3.3.4."Kadem Bastı Gönül Tahtı" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık

16 8 re vi de ran sa na ben hep

18 8 o la m he y ran

19 8 be ni m ca nı m

20 8 se fa ge din

25 8 ge le y dil ber le ri n şa hi

27 8 me la he t bu r

28 8 cu nu ma hi ge da nın ha

30 8 li ni ga hi so ru p şa hım

32 8 se fa ge l din

Şekil.3.3.5.”Kadem Bastı Gönül Tahtı” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2

3.4.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin

Erzurum'un belki de en sevilen türkülerinin başında gelen "Hani Yaylam Hani Senin Ezelin" adlı eser, Alkır'la bütünleşmiştir. Salih Turhan'ın 2000'li yılların başında Kanal A ekranlarında sunumunu gerçekleştirdiği "Can Cana" adlı tv program kaydının ele alınarak Raci Alkır'ın sesi dikte yapılmıştır.

TRT notasında eser (Bkz.Şekil.3.4.3, Şekil.3.4.4. ve Şekil.3.4.4) rahat bir şekilde okunamamaktadır. İlk sayfası iki kere taratılmış olan eser bu şekilde TRT repertuvartında bulunmaktadır. Halk müziğindeki bütün eserler gibi bu eser de ikinci çizgideki sol anahtarıyla yazıldığı görülmektedir. La notasında karar verildiği görünen notanın aksine yapmış olduğumuz ölçümlerde Alkır'ın bu eserde kullanmış olduğu karar sesinin fa notası olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla aralıkların korunarak sol anahtarının altına "8" yazmak koşuluyla ve fa notasında karar verecek şekilde oluşturacağımız sistem, bize Alkır'ın eserde sesinin tınladığı noktayı verecektir. Sistemi oluştururken aralıkların korunması melodinin doğru aktarılması açısından temel unsur oluşturmaktadır. Bu durumda eserdeki değiştirme işaretlerinde bir takım farklılıklar olacaktır. Bkz.(Şekil.3.4.1. ve Şekil.3.4.2.)

Şekil.3.4.1.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin TRT notası'na göre dizi ve değiştirme işaretleri

Şekil.3.4.2. Hani Yaylam Hani Senin Ezelin eserinde ölçümlerimize göre dizi ve değiştirme işaretleri

TRT notasında eserin zamanının "10" olarak belirtildiği görülmektedir. (Bkz.Şekil.3.4.3) Bu mevcut zamanın eserin otantik yapısını aynen aktarması dolayısıyla, değiştirilmeden aynı şekilde değerlendirilip TRT notası üzerinde belirtilmeyen metronom sayısının ölçümü yapılarak eser üzerine yazılmıştır. (Bkz.Şekil.3.4.6., Şekil.3.4.7. ve Şekil.3.4.8)

3410

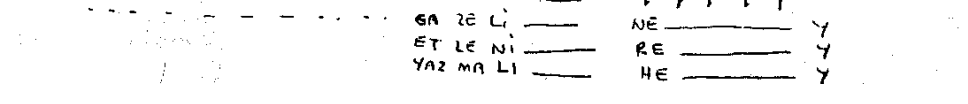
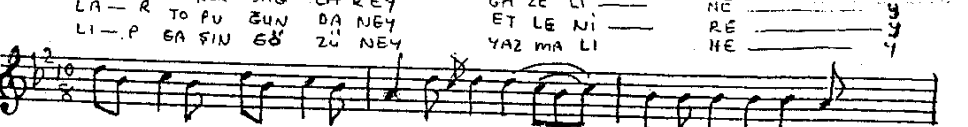
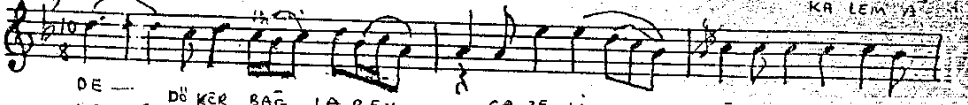
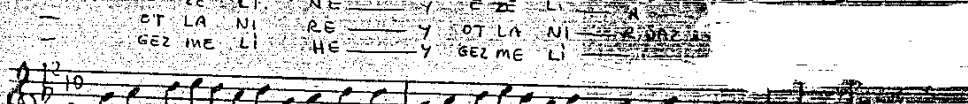
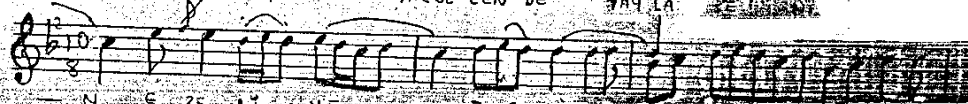
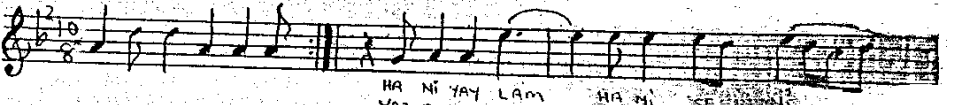
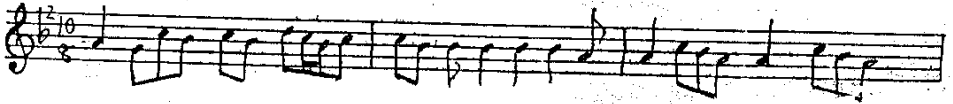
YÖRESİ
ERZURUM
KİMDEN ALINDIĞI
Raci ALKIR
SÜRESİ:

HANI YAYLAM HANI SENİN EZELİN

DEBLENEN
Kenan TUNA

DEBLENME TARİHİ

MOTAYA ALAN
Kenan TUNA

HA NI YAY LAM HA NI SE
YAZ O LAN DA YAY LA
YAZ GE LEN DE YAY LA
N E ZE LI NE YE ZE LI
ET LA NI RE Y OT LA NI
GEZ ME LI HE Y GEZ ME LI

A RA BAT
KA LEM YA

DE — DÜ KÜR BAĞ LA REY GA ZE LI NE
LA — R TO PU ĞUN DA NEY ET LE NI RE
LI — P BA SİN ĞÖ ZÜ NEY YAZ MA LI HE

GA ZE LI — NE — Y
ET LE NI — RE — Y
YAZ MA LI — HE — Y

Şekil.3.4.3.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin TRT notası 1

3410

(3) (1)

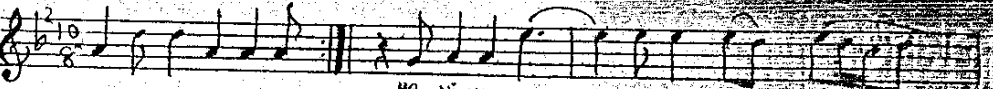
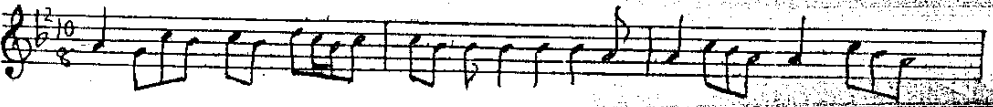
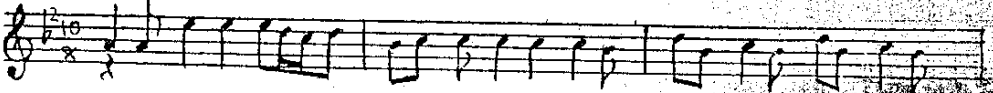
YÖRESİ
ERZURUM
KİMOEM ALINDI
Raci ALKIR
süresi:

HANI YAYLAM HANI SENİN EZELİN

DEMLEYEN
Kenan TUNA

DEMLEME TARİHİ

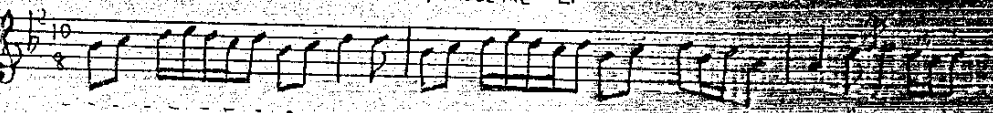
MOTAYA ALAN
Kenan TUNA

HANI YAYLAM HANI SENİN EZELİN
YAZ O LAN DA YAY LA SE
YAZ GE LEN DE YAY LA SE

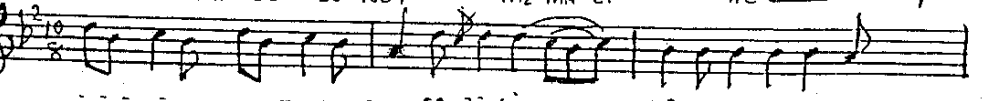
— N E ZE LI NE — Y E ZE LI —
— OT LA NI RE — Y OT LA NI —
— GEZ ME LI HE — Y GEZ ME LI —

A RA BAT
KA LEM A

DE — DÜ KER BAĞ LA REY GA ZE LI — NE —
LA — R TO PU ĞUN DA NEY ET LE NI — RE —
LI — P GA FIN ĞÜ ZÜ NEY YAZ MA LI HE —

GA ZE LI — NE — Y
ET LE NI — RE — Y
YAZ MA LI — HE — Y

Şekil.3.4.4.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin TRT notası 2

Rep. No. 3610

-3-4

REKLAM

YARISI

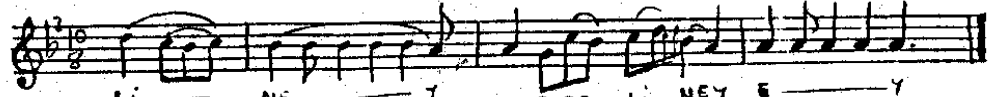
HANI YAYLAM HANI SENİN EZELİN

REKLAM İARIMI

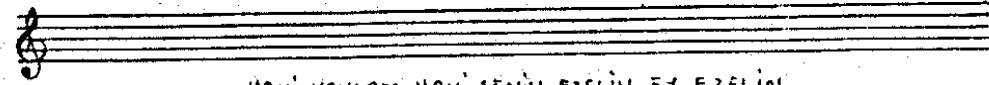
KİMDEN ALINDIĞI

NOTAYA ALAN

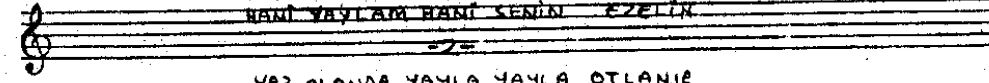
SÜRESİ :

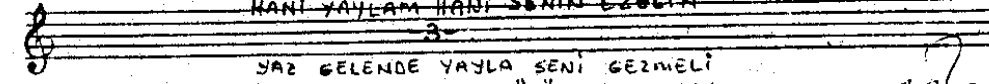
Li NE Y E ZE LI NEY E Y
" " " " " " " "

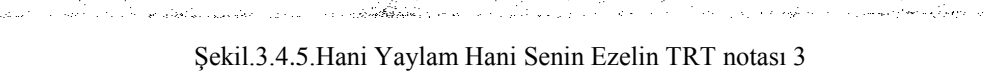
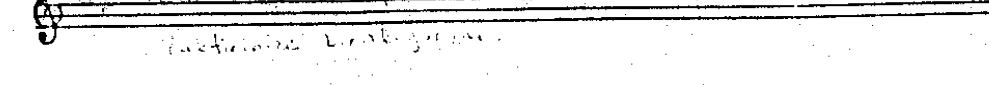
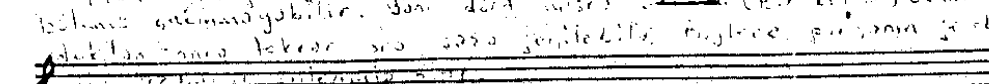
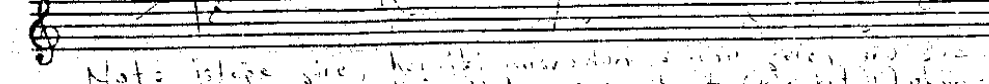
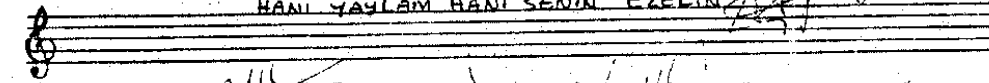
HANI YAYLAM HANI SENİN EZELİN EY EZELİN
GÜZ GELENDE DÖKER BAĞLAR EY GAZELİN EY GAZELİN EY GAZELİN E-
YAYLA SENİN HEÇ GELMEZMİ GÖZELİN
HANI YAYLAM HANI SENİN EZELİN

YAZ OLANDA YAYLA YAYLA OTLANIR
ARAP ATLAR TOPUĞUNDAN ETLENİR
O YAYLADA GOYUN GÜZİ BESLENİR
HANI YAYLAM HANI SENİN EZELİN

YAZ GELENDE YAYLA SENİ GERMELİ
KALEMALIP KAFIN GÖZÜN YAZMALI
NE HOŞ OLUR O YAYLANIN GÖZELİ
HANI YAYLAM HANI SENİN EZELİN

Şekil.3.4.5.Hani Yaylam Hani Senin Ezelin TRT notası 3

Hani Yaylam Hani Senin Ezelin

♩ = 120

The musical score is written in 10/8 time with a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat). It consists of nine staves of music. The lyrics are written below the notes. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and slurs. The lyrics are: Ha ni yay la m ha ni se ni n e ze li n ya r e ze li n güz ge le n de dö ker bağ la re y ga ze li n e y ga ze li n e y ga ze li n e yay lam se ni n hiç gel me z mi gö ze li n ya r gö ze li n

8 Ha ni yay la m ha ni se ni

3 8 n e ze li n ya r e ze li n

6 8 güz ge le n de dö ker bağ la re y

9 8 ga ze li n e y

13 8 ga ze li n e

15 8 y ga ze li n e y

18 8

23 8 yay lam se ni n hiç gel me z mi

25 8 gö ze li n ya r gö ze li n

1

Şekil.3.4.6.”Hani Yaylam Hani Senin Ezelin” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık

28
8 ha ni yay la m ha ni se ni no y

31
8 e ze li ne y e y

35
8 e ze li y e

37
8 y e ze li le y ye y

40
8

45
8 ya zo lan da

49
8 yay la ya y la ot la ni re

51
8 y ot la ni

54
8 a ra ba t la r to pu ğun da no y

56
8 et le ni 2 ye y

Şekil.3.4.7."Hani Yaylam Hani Senin Ezelin" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2

60
8 et le ni re y ye

62
8 y et le ni re ye y

65
8

70
8 bu yay la da ko yun ku zi bes le ni r ya

73
8 r bes le ni r

76
8 ha ni yay la m ha ni se ni no y

78
8 e ze li ne y e y

82
8 e ze li ne ye

84
8 y e ze li ne y ye y

Şekil.3.4.8.”Hani Yaylam Hani Senin Ezelin” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 3

3.5.Dün Gece Yar Hanesinde Yastığım Bir Taş İdi

Tatyan, Raci Alkır'ın anlatımıyla tatlı dil ve hoş sohbet demektir. “Dün Gece Yar Hanesinde Yastığım Bir Taş İdi” adlı eser en önemli tatyan örneklerinden biridir. 20 Haziran 1996 tarihinde, TRT Gap ekranlarında, Ankara Radyosu Türk Halk Müziği Ses Sanatçısı Faruk Demir'in sunumuyla gerçekleşen “Kuşaktan Kuşağa Halk Müziği” adlı program kaydının incelenerek Raci Alkır'ın sesi dikte yapılmıştır.

TRT notasında eserin sol anahtarı kullanılarak si notasında karar verdiği görülmektedir. (Bkz.3.5.3) Yapmış olduğumuz ölçümlerde Alkır'ın bu eserde kullanmış olduğu kararın fa# notası olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla aralıkların korunarak sol anahtarının altına “8” yazmak koşuluyla ve fa# karar verecek şekilde oluşturacağımız sistem, bize Alkır'ın eserde sesinin tınladığı noktayı verecektir. Sistemi oluştururken aralıkların korunması melodinin doğru aktarılması açısından temel unsur oluşturmaktadır. Bu durumda eserdeki değiştirme işaretlerinde bir takım farklılıklar olacaktır. Bkz.(Şekil.3.5.1. ve Şekil.3.5.2.)

Şekil.3.5.1.Dün Gece Yar Hanesinde Yastığım Bir Taş İdi TRT notası'na göre dizi ve değiştirme işaretleri

Şekil.3.5.2. Dün Gece Yar Hanesinde Yastığım Bir Taş İdi eserinde ölçümlerimize göre dizi ve değiştirme işaretleri

TRT notasında eserin zamanının “4” olarak yazıldığı görülmektedir. (Bkz.Şekil.3.5.3) Bu mevcut zamanın eserin otantik yapısını koruması dolayısıyla, değiştirilmeden aynı şekilde değerlendirilip metronom sayısının ölçümü dinlediğimiz kayıt doğrultusunda tekrar yapılarak eser üzerine yazılmıştır. (Bkz.Şekil.3.5.5. ve Şekil.3.5.6)

YÖRESİ
ERZURUM

DÜN GECE YAR HANESİNDE
(TATYAN)

DERLEME TARİHİ
12. 10. 1971

KİMDEN ALINDIĞI
RACİ ALKIR

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

SÜRE : ♩ = 50

SAZ.....

A M MAN A M MAN DÜ N GE CE YAR HA NE Sİ N DE
A M MAN A M MAN Bİ R DAĞ NE KA DA R U LU O L

YA S TI ĞİM BİR TA ŞI Dİ R DÜ N GE CE YA R HA NE SİN DE
SA KE NA Rİ YO LO LU R Bİ R DAĞ NE KA DA RU LU OL

YAS TI ĞİM BİR A ŞI Dİ R A L TIM ÇA MUR ÜS TÜM YAĞ MUR
SA KE NA Rİ YO LO LU R BU NA — BA Y RAM GÜ NÜ — DEN LER

ĞI NE GÖN LÜM HO ŞI Dİ R A MAN NA MA N NA MA N NA MA N
DOST LA DÜŞ MAN BU LU ŞU R A MAN NA MA N NA MA N NA MA N

SON

NA MA N NA MA N N BEN YAN DIM SE Nİ Bİ L MEM
NA MA N NA MA N N BEN YAN DIM SE Nİ Bİ L MEM

SAZ.....

A M MAN A M MAN SE N BU GÜN NA DA Nİ LE GEZ

Şekil.3.5.3.Dün Gece Yar Hanesinde TRT notası 1

- 2 -
DÜN GECE YAR HANESİNDE

DİN ME RA KO L DU BA NA SE N BU GÜN NA DA Nİ LE GE Z
DİN ME RA KO L DU BA NA ÇE Ş Mİ MES TİM DE N Bİ LE SÜZ
DÜ M ME RA KO L DU BA NA A MAN A MA N NA MA N NA MA N
NA MA NA MA N BEN YAN DIM SE Nİ Bİ L MEM

S. SABUNCU

Şekil.3.5.4.Dün Gece Yar Hanesinde TRT notası 2

Dün Gece Yar Hanesinde

♩ = 47

8 A m man A m man dü n ge ce yar ha ne si n de

3 8 ya s tu ğım bir ta şı di

4 8 dün ge ce ya r ha ne sin de

5 8 yas tu ğım bir ta şı di a l tım ça mur ü s tüm yağ mur

7 8 yi ne gön lüm ho şı di

8 8 a man na ma n na ma n na ma n na ma na ma n

10 8 ben yan dım se ni bi l mem

13 8 A m man A m man bir r dağ ne ka da r u lu o l

15 8 sa ke na rı yo lu lu r

16 8 bi r dağ ne ka 1 da ru li ol

Şekil.3.5.5. "Dün Gece Yar Hanesinde" adlı eserde Raci Alkır'ın sesinin tınladığı aralık

17 sa ke na ri yo lu lu r bu na bay ram gü nü der ler

19 dost la düş man bi ro lu r a man na ma n na ma n na ma n

21 na ma na ma n ben yan dım se ni bi l mem

24 A m man A m man se n bu gün na da ni le gez

27 di e me ra ko l du ba na

28 se n bu gün na da ni le gez

29 din me ra kol di ba na çe ş mi mes tim de n bi le süz

31 dü m me ra kol di ba na a man na ma n na ma n na ma n

33 na ma na man

34 ben yan dım se ni bi l mem

Şekil.3.5.6.”Dün Gece Yar Hanesinde” adlı eserde Raci Alkır’ın sesinin tınladığı aralık, sayfa 2

SONUÇ

Raci Alkır özelinde uygulamış olduğumuz, seslerin tınladıkları noktalarda detaylı bir şekilde notasyonu işlemi, Türk Halk Müziğinin geleceğini güçlü temellere dayandırmak için uygulanan bir yöntemdir. Nitekim eserlerin eksiksiz ve olduğu gibi korunarak notaya aktarılması, eserlerin kayba uğramaması anlamına gelir.

Halk müziğinde kaynak kişilerden eserler notaya alınırken, seslerin asıl buldukları noktalarda tınlatılmasıyla, doğruya en yakın belgelerin çıktığı anlaşılmıştır. Bu belgeler bir anlamda kaynak kişinin müzikal kimliğini de ortaya koymaktadır.

Eserlerin tam anlamıyla tınladıkları noktalarda yazılmış olması, ses icracısının karakteri hakkında bizi aydınlatmıştır. İnceleme yaptığımız Raci Alkır'ın yeniden yazılmış notalarını incelediğimizde, sanatçının ses yapısı hakkında fikir sahibi oluyoruz. Bu durum dikkate alınıp, kaynak kişiler geneline yayıldığında, ustalarımız hakkında çok daha büyük veri tabanı elde edilmiş olacaktır.

Uyguladığımız bu sistemle, uluslararası müzik camiasında Türk Halk Müziği eserlerinin icralarının, daha sık denenebilir hale gelmesi mümkün olabilir. Mevcut sistemin yeterince açıklayıcı olmaması ve usta çırak ilişkisine dayalı olarak benimsenmiş olmasının, uluslararası müzik camiasında Türk Halk Müziği eserlerinin icrasının geri plana koyduğu anlaşılmaktadır.

Halk müziği notasyonu yapılırken, uluslararası nota yazım kuralları göz önüne alınarak sesleri değiştirmeden iletebilecek bir yapıda olması, bilimsel açıdan kıymetini arttırabilir. Nitekim bu durum, eser kayıt edildikten sonra, eser kayıtlarına olası bir zarar gelmesi durumunda, müzik eseri aslını muhafaza etmiş olacaktır.

Bu sistemin en önemli yanlarından biri de usta çırak ilişkisi ile uygulanan eğitim modelindeki aksaklıkları ve eksiklikleri tamamlamak amaçlıdır. Bu yöntem, henüz tecrübe edinmemiş, eğitmen durumunda olan kişilerin, eksiksiz ve tam olarak notaya alınmış eserleri öğretirken, doğruya en yakın şekilde ulaşmalarını sağlayacaktır.

Bu yöntem, sesle ilgili sonuç verdiği kadar halk müziği enstrümanları için de yol göstericidir. T.H.M.'de ses sanatçıları için özel oluşturulmuş sistemler olmadığı gibi, halk müziği enstrümanları için de belirli sistemler yoktur. Dolayısıyla enstrümanların da sistemli bir notasyona sahip olmaları, benzer avantajları sağlayacaktır.

Halk müziğinin otantik yapısının korunması, esas yapının tam anlamıyla yazılı ifadesinden geçmektedir. Esas yapıyı tam anlamıyla ifade etmek, eserlerin olduğu gibi aktarılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Arafat, Z. (2008) Bağlama Düzeni Metodu, Nota Yayıncılık

Bilge Tokel, B. (2000). Kanal 7, Gönül Dağı Programı

Cevanşir, B., Gürel, G. (1982). *Foniatrı Sesin Oluşumu, Bozuklukları ve korunmasında Temel İlkeler*. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi

Çeren, S. (1944), “Muzaffer Sarısözen’le Bir Konuşma”, Radyo, c.3, sayı 31, sf: 4

Demir, F. (1996). TRT Gide Gide Gap Ekranları, Kuşaktan Kuşağa Halk Müziği Programı

Kozanoğlu, C. (1988), Radyo Hatıralarım, TRT Müzik Dairesi Yayınları

Ortakale, L. (2015), Kişisel Görüşme

Özdemir, N. (2008), Medya Kültür ve Edebiyat, Ankara: Geleneksel Yayıncılık

Sun, M. (2012) Solfej 1, Ankara: Sun Yayınevi

Şengül, C. (2010). *Erzurumlu Raci Alkır Hayatı ve Eserleri*. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık

Tokel, B.B. (2012). *Türküler Kalır*. İstanbul: Kapı Yayınları

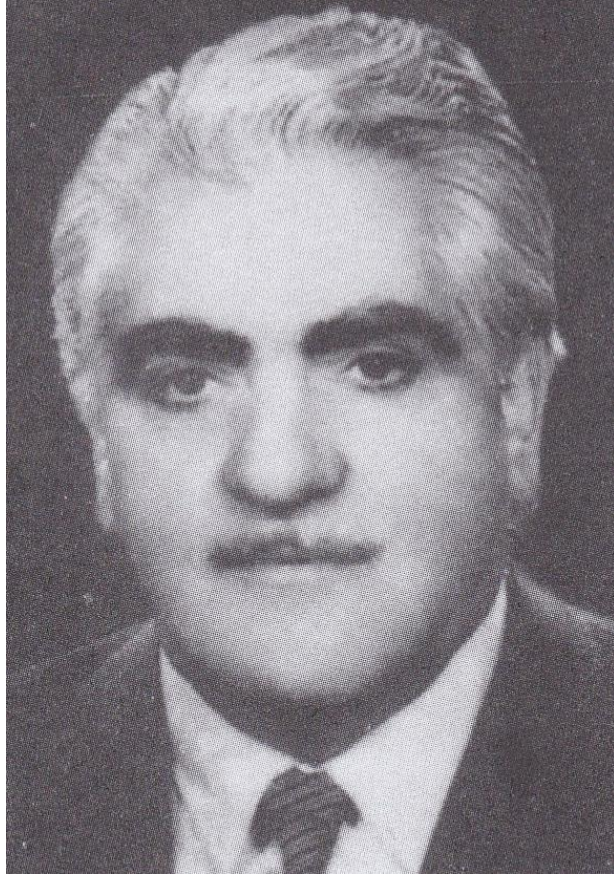
Turhan, S., Gündüz, A. (2000). Kanal 7, Can Cana Programı

Turhan, S. (2000). Kanal A, Can Cana Programı

Yener, S. (2002) Liseler İçin MÜZİK, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

EKLER

EK 1: Raci Alkır 45'li Yaşlarda

EK 2: TRT Erzurum Radyosu Türk Halk Müziği Korusu

EK 3: 1972 TRT Erzurum Radyosu Türk Halk Müziği Korosu

EK 4: 1975'li yıllar 12 Mart Erzurum'un Kurtuluşu ile İlgili İlk Televizyon Programı

EK 5: Hüsamettin Subaşı ile

EK 6: İstanbul Erzurumlular Derneği Temel Atma Töreni, Sağ Başta Nida Tüfekçi ve Arkadaşları

EK 7: 2010 Yılında Doç.Cengiz Şengül ile

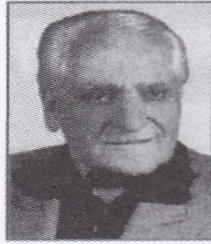

EK 8: 2010 Yılında Oğlu Vahit ile

Erzurum'un Türkü Babası (Paşası) Raci Alkır

1933 yılında Erzurum'da doğan sanatçı ilkokul eğitimini sürdürürken, babası Şefik Beyin yanında eli iğne tutmaya başlamıştır. Sesi güzel olan Şefik Bey, Hasankale'nin Alvar Köyü'nde Lütfü Efendi'nin müritleriyle tasavvuf müziğine yönelmiş ve onların icralarına katılmıştır. Raci Alkır'da zaman zaman aynı ortamlarda feyiz almaya başlamış, öğrendiklerini okul müsamerelerinde sunmaya başlamıştır. Daha küçük yaşta ortaya çıkan musikî yeteneği ile çevresinde tanınmış, sevilmiş ve dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu başlangıç ileride kolay kolay kimseye nasip olmayacak bir şöhreti getirmiştir. Raci Alkır, Erzurum için büyük önem taşıyan birçok eserin bugünlere taşınmasına vesile olarak geçmişten geleceğe köprü kurmuştur.

"Dün gece yar hanesinde, yastığım bir taş idi
Altım çamur, üstüm yağmur, yine gönlüm hoş idi"

"Dağ ne kadar yüce olsa, bir kenarı yol olur
Buna bayram günü derler, dostla düşman bir olur"
Musammat gazel / Tatyân, Erzurum
Kaynak: Raci Alkır

Sanat hayatı boyunca 7 plâk, 2 kaset ve 1 CD yapan sanatçının ayrıca, TRT arşivinde kayıtlı çok sayıda bantları mevcuttur. Raci Alkır, Erzurum türkülerinin önemli kaynak kişilerinden birisidir. Özellikle kendisine has ses rengiyle ve yörede tatyân olarak bilinen türkülerle ün yapmıştır. Çok sayıda uzun hava okumuştur. Kaynak kişi ve derleyici olarak, Erzurum repertuarına kayıtlı 15 adet kırık hava tarzında türkû, 2 adet uzun hava kazandırmıştır.

Tatyân dediğimiz türkülerin kaynak kişilerinden Raci Alkır, Tatyânın; "tatlı dil, tatlı söyleme" anlamında olduğunu söylemektedir. Raci ağabeyimin bu güzel tarifinden yola çıkarak benim yaptığım araştırma neticesinde ise; bu tarifi karşılığını Kaşgarlı Mahmut'un, Divan-ı Lûgat-it Türk eserinde buldum. Lûgatta "Tatgan" sözcüğü yukarıdaki tarifi karşılığı olarak yazılıdır. Demek lâzım ki, tatlı söyleme gibi anlatımın belirlediği "Tatgan" sözü, değişikliğe uğrayarak "Tatyân" olmuş çıkmıştır. Belki de "tat almaktan yana", "tatlı söylemekten yana" ifadesi düşünülerek böyle bir adlandırma yapılmış olabilir. Sonuç olarak "Tatgan" olarak değiştirilmesinde bir sakınca yoktur. Tatyân olarak bilinen repertuarımızdaki eserler, divan şiirinden gelen ve çoğunlukla kadın, aşk, sevgili gibi temaları işleyen gazellerdir. Zaten gazellerin toplanıp

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında İstanbul’da dünyaya geldi. İlköğrenimine devam ettiği yıllarda bağlama ile tanıştı. Sosyal bilimler alanında lise eğitimini bitirdi. Lisans eğitimini Haliç Üniversitesi Konservatuar Türk Müziği bölümünden “Yüksek Onur Belgesi” olarak tamamladı. Bu yıllarda çeşitli radyo ve televizyon programlarında bağlama sanatçılığı yaparken halk eğitim merkezi ve özel müzik okullarında dersler verdi. 2013 yılında mezun olduğu üniversitede Türk Müziği yüksek lisans eğitimini tam burslu kazandı. Eğitim sürecince Müslüm Akdemir, Şenel Önal, Yücel Paşmakçı, Çetin Akdeniz, Mutlu Torun ve Mehmet Erenler gibi değerli ustalarla çalıştı. Düzce Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Müzik bölümünde Öğretim Görevlisi olarak bir dönem “Çalgı Eğitimi” dersi verdi. Halen yüksek lisans programına devam ederken, çeşitli müzik projelerinde sanat hayatını sürdürmektedir.